

Heggenvlechten en Vlechtheggen

Oorspronkelijke heggenlandschappen

Rond 1900 lag er rond akkers en weilanden in hoog Nederland nog een netwerk van honderdduizenden kilometers heggen en houtwallen. Vanaf de vroege middeleeuwen of zelfs ver voor onze jaartelling werden de heggen en houtwallen aangelegd om te dienen als veekering, leverancier van hout, perceelgrens of als verdedigingswerk. De heggen bestonden vaak uit doornige struiken die met een speciale techniek in elkaar gevlochten werden om ze ondoordringbaar te maken voor het vee.



Het eeuwenoude ambacht van heggenvlechter

Het ambacht van heggenvlechter is al duizenden jaren oud. Tijdens zijn oorlogen tegen de Nerviërs zag Julius Caesar in het jaar 57 v. Chr. al gevlochten, ondoordringbare heggen van doornstruiken in het huidige België ergens langs een zijriviertje van de Sambre.

Elke streek had bij het uitoefenen van het ambacht wel zijn eigen techniek van heggenvlechten alhoewel er landelijk veel overeenkomsten waren. Datzelfde geldt voor geheel West-Europa. Bijna overal werd gevlochten met levend materiaal, dus met de scheuten en stammen van levende struiken, meestal doornstruiken, die in de heg stonden. Deze scheuten en stammen werden bijna geheel doorgehakt en tussen de overige stammen gevlochten zodat er een stekelig en ondoordringbaar vlechtwerk ontstond. Door groei en hergroei werd de heg steeds sterker en dichter en de doorns deden de rest.

Het vlechtambacht werd uitgevoerd door boeren, boerenzoons of boerenknechten. Ook waren er kleine boeren die hun karig inkomen aanvulden met het vlechten van de heggen voor "grote" boeren. Als gereedschap gebruikte men kapgereedschap met benamingen als hiep en snoeigereedschap op een lange steel met namen als halve maan, heggenbaard of heggenzwaard. Om zich te beschermen tegen de scherpe doorns droeg men dikke leren wanten, genaamd "dörewanten" of "dürrewanten". Het geogoste hout was zeer geschikt als brandhout voor de kachel of voor het stoken van bakovens van boer en bakker.

Tot het begin van de 20^e eeuw kwamen er in Nederland nog overal heggen voor die al meer dan duizend jaar gevlochten werden. Op sommige plekken in Nederland, met name in de Maasheggen, zijn nog altijd vlechtsporen en vlechtrelicten te vinden.

Verdwijnen van heggen en het heggenvlechten

Vanaf het begin van de 20^e eeuw verdwenen in snel tempo honderdduizenden kilometers van deze heggen en houtwallen. Door de komst van het prikkeldraad aan het begin van de vorige eeuw verloren de heggen de functie van veekering, raakten daardoor overbodig en werden op grote schaal geroid. Daarnaast werd brand- en geriefhout minder belangrijk omdat er alternatieve brand- en bouwstoffen op de markt kwamen. De heggen en houtwallen die nog bleven bestaan, onderhield men slecht en gevlochten heggen zag men nergens meer.

Met het verdwijnen van heggen raakte het traditionele heggenvlechten verder uit beeld. Dit oude ambacht raakte overbodig en stierf daarmee langzaam uit in Nederland. Na de 2^e Wereldoorlog was er geen enkele ambachtsman meer actief in de heggen. Waarschijnlijk werd plaatselijk in de Maasheggen nog tot het midden van de vorige eeuw gevlochten.

Er wordt al succesvol gewerkt aan nieuwe vlechtheggen



Op een paar plaatsen in Nederland wordt al met succes gewerkt aan het herstel van vlechtheggen. Daar worden al jaarlijks heggen aangelegd en/of weer gevlochten op de traditionele wijze.

Een voorbeeld: in 2011 heeft een initiatief in het Groene Woud er toe geleid dat er een project "Vlechtheggen in het Groene Woud" gestart werd om de vlechthege in deze streek te stimuleren. De aanleiding was de vondst van citaten in oude geschriften van Kartuizerkloosters uit de 16^e eeuw die wezen op het vlechten van heggen (knakken en binden) ter bescherming van houtopstanden tegen het vee.

Aan het begin van de 21^e eeuw werd in de Maasheggen, het heggenslandschap in de uiterwaarden van de Maas ter hoogte van Boxmeer, het authentieke vlechtambacht weer herontdekt en nieuw leven ingeblazen. Vervolgens vond daar de herintroductie van het Maasheggenvlechten en de organisatie van het NK Maasheggenvlechten plaats. [Het 10^e NK Maasheggenvlechten wordt gehouden op zondag 8 maart 2015 te Oeffelt \(www.maasheggen.nl\)](http://www.maasheggen.nl)

Informatie en projecten (cursussen/excursies/lezingen/workshops) over heggenvlechten:

In de loop van 2014 en 2015 worden er in Brabant en Limburg projecten opgestart om meer bekendheid te geven aan het heggenvlechten en om de aanleg van vlechtheggen en het heggenvlechten in praktijk te brengen.

Voor meer zie de website: www.vlechtheggen.nl of neem contact op met:

Stichting Vlechtheggen Zuid-Nederland i.o.

Marius Grutters, Overambt 18 te Vierlingsbeek, 0478 632067 of m.grutters@hccnet.nl

Wim de Vrij, Oranje Nassaulaan 177, Sint-Oedenrode, 06 23370534 of vlechtheggen@gmail.com